

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΛΕΥΘΕΡΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
ΡΕΘΥΜΝΟ 2004

Συναισθηματική Αυτορύθμιση Ατόμων με και Χωρίς το Φόβο της Επιτυχίας

Αικατερίνη Μπαρώτα, Γεώργιος Δ. Σιδερίδης¹,
Νίκος Τσιμπισκάκης και Ειρήνη Μάντη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της εκδήλωσης του φόβου της επιτυχίας ως κινήτρου, καθώς και η ανάλυση της συναισθηματικής εμπειρίας ατόμων που εκδήλωσαν ή όχι το φόβο επιτυχίας. Πενήντα δυο πρωτοετείς φοιτητές του Πανεπιστημίου Κρήτης εισήχθησαν σε μια πειραματική διαδικασία, η οποία είχε σκοπό να αναδείξει συμπεριφορές απομάκρυνσης από συγκεκριμένο στόχο, υπό την παρουσία σχετικών με αυτόν απαιτήσεων. Ως αποτέλεσμα, 31 συμμετέχοντες απομακρύνθηκαν από το στόχο. Η κατανομή του φόβου επιτυχίας μεταξύ των δυο φύλων ήταν ισότιμη, εύρημα ωστόσο που αξιολογείται με επιφυλακτικότητα εξαιτίας της άνισης κατανομής αντρών και γυναικών στο δείγμα. Χορηγήθηκε παράλληλα μια κλίμακα συναισθημάτων σε τρεις διαφορετικές χρονικές στιγμές κατά τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας, προς εκτίμηση της συναισθηματικής κατάστασης των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης των συναισθημάτων έδειξαν ότι τα άτομα που δεν εκδήλωσαν το φόβο της επιτυχίας βίωσαν σε στατιστικά σημαντικά υψηλότερο επίπεδο συναισθήματα χαράς, ενεργητικότητας και ενδιαφέροντος σε σχέση με αυτά που εκδήλωσαν το φόβο επιτυχίας. Επίσης η πειραματική διαδικασία παράγαγε σε μεγάλο βαθμό αρνητικά συναισθήματα για την ομάδα υψηλού φόβου επιτυχίας σε σχέση με τα συναισθήματά τους κατά την εισαγωγή στο πείραμα.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Συναισθήματα, Φόβος αποτυχίας, Φόβος επιτυχίας

1. Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
siderid@psy.soc.uoc.gr

Συναισθηματική Αυτορύθμιση Ατόμων με και Χωρίς το Φόβο της Επιτυχίας

Η ύπαρξη μιας τάσης ή ενός κινήτρου αποφυγής της επιτυχίας δεν είχε απασχολήσει την ψυχολογία έως το τέλος της δεκαετίας του '60, οπότε και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση της Αμερικής, θέλησε να διερευνήσει το ζήτημα της περιορισμένης προώθησης των γυναικών σε θέσεις υψηλής δικαιοδοσίας. Μια προσπάθεια εξήγησης αυτού του φαινομένου αναδύθηκε από το έργο της Horner (1968). Στη μελέτη της με θέμα τις διαφορές μεταξύ αντρών και γυναικών, όσον αφορά καταστάσεις επίτευξης, η Horner (1968) υποστήριξε την ύπαρξη ενός κινήτρου αποφυγής της επιτυχίας ως εγγενούς χαρακτηριστικού στην προσωπικότητα των γυναικών. Με το έργο της, προδότησε πληθώρα μεταγενέστερων ερευνών, προς την κατεύθυνση της περαιτέρω μελέτης του φαινομένου. Νωρίτερα, ο Freud (1957) είχε μιλήσει για μια παθολογική κατάσταση κατά την οποία το άτομο αισθάνεται άγχος, ως αποτέλεσμα της πραγμάτωσης μιας επιθυμίας. Ο ίδιος αλλά και μετέπειτα υποστηρικτές της ψυχανάλυσης (Logand, 1950. ●vesey, 1962. Szekely, 1950) εξήγησαν το φαινόμενο στα πλαίσια άλυτων εσωτερικών συγκρούσεων της παιδικής ηλικίας.

Σε αντίθεση με την ψυχαναλυτική θεωρία, η Horner (1968) ισχυρίστηκε, ότι το κίνητρο του φόβου επιτυχίας εμφανίζεται εν όψει μιας επικείμενης επιτυχίας (υποστήριξε μάλιστα ότι όσο πιο βέβαιη είναι η επιτυχία τόσο πιο έντονα το άτομο βιώνει το φόβο της επιτυχίας), ενώ αποτελεί χαρακτηριστικό της προσωπικότητας των γυναικών μόνο. Συγκεκριμένα, η Horner υποστήριξε ότι ο φόβος της επιτυχίας είναι το αποτέλεσμα της σύγκρουσης μεταξύ της τάσης για επίτευξη και της τάσης αποφυγής των συνεπειών που απορρέουν από το κίνητρο του στόχου. Ο όρος συνέπειες, αναφέρεται, σύμφωνα με τη Horner, στην κοινωνική απόρριψη, η οποία έρχεται ως αποτέλεσμα της απώλειας της θηλυκότητας των γυναικών κατά την εμπλοκή τους σε ανταγωνιστικές δραστηριότητες. Το κίνητρο αυτό επηρεάζει την συμπεριφορά επίτευξης των γυναικών δημιουργώντας άγχος και αναστέλλοντας την τάση για επίτευξη. Ακόμα, η Horner (1968) ισχυρίστηκε ότι το φαινόμενο εννείνεται όταν ο επιδιωκόμενος στόχος είναι «φύσει αντρικός» (ιδιαίτερα ανταγωνιστικός) ή όταν είναι παρόντα σημαντικά πρόσωπα. Αργότερα, ο Bardwick (1971) υποστήριξε την άποψη της Horner, δείχνοντας ότι οι γυναίκες εξαρτώνται από την επιδοκμασία των άλλων, ενώ εκδηλώνουν ιδιαίτερες ανησυχίες για τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Ο Φόβος της Επιτυχίας ως Αποτέλεσμα Ενδο-Οικογενειακών Αλληλεπιδράσεων

Μια ψυχο-κοινωνική ερμηνεία του φόβου της επιτυχίας πρότεινε λίγο αρ-

γότερα ο Pappo (1972), από τη σκοπιά των ενδο-οικογενειακών αλληλεπιδράσεων. ● Pappo απέδωσε την εμφάνιση του φόβου επιτυχίας στην αλληλεπίδραση των γονιών και του παιδιού και στα πρότυπα που το παιδί υιοθετεί από την οικογένεια. Σύμφωνα με τον White (1959), το αίσθημα της αποτελεσματικότητας, που προκύπτει όταν το άτομο νιώθει ικανό να επιφέρει τις επιθυμητές αλλαγές στο περιβάλλον του, προσδίδει ευχαρίστηση και ικανοποίηση με αποτέλεσμα να αναπτύσσονται εσωτερικά κίνητρα που αυξάνουν την αποδοτικότητα του ατόμου. Ωστόσο, πιθανές αρνητικές αντιδράσεις των γονέων απέναντι στην προσπάθεια του παιδιού να επιτύχει, μπορεί να δημιουργήσουν την λανθασμένη αντίληψη ότι η επιτυχία δεν είναι επιθυμητή. Ως αποτέλεσμα, παρόμοιες καταστάσεις επιτευξης θα αποφέρουν άγχος και θα οδηγήσουν στην εσκεμμένη απομάκρυνση από το στόχο (Sullivan, 1953).

Βιβλιογραφική Επισκόπηση Σχετικά με το Φόβο Επιτυχίας

Η Horner μέτρησε το φόβο της επιτυχίας με μια προβολική διαδικασία παρόμοια με το Τεστ Θεματικής Ανίληψης (Thematic Appreciation Test - TAT) που πρότεινε ο Murray (1938), με τη διαφορά ότι, αντί για εικόνες, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να γράψουν μια ιστορία με βάση μια πρόταση-θέμα που τους δόθηκε. Στους άντρες δόθηκε η πρόταση «Μετά τις τελικές εξετάσεις ο Γιάννης βλέπει τον εαυτό του να έρχεται πρώτος στην τάξη του στην ιατρική», ενώ στις γυναίκες η πρόταση «Μετά τις τελικές εξετάσεις η Άννα βλέπει τον εαυτό της να έρχεται πρώτος στην τάξη της στην ιατρική.» ● Οι ιστορίες των συμμετεχόντων βαθμολογήθηκαν για την παρουσία ή την απουσία ενδείξεων που να μαρτυρούν φόβο επιτυχίας. Η ανάλυση των ιστοριών κατέδειξε φόβο της επιτυχίας σε ποσοστό 62% για τις γυναίκες και 10% για τους άντρες. Σε συμφωνία με τα αποτελέσματα αυτά, η Horner βρήκε ότι οι γυναίκες που παρουσίασαν φόβο επιτυχίας, αντίθετα με εκείνες που δεν παρουσίασαν, απέδωσαν λιγότερο (απέδωσαν ικανοποιητικά σε ποσοστό μόλις 23%), σε ανταγωνιστικές συνθήκες (παρουσία άντρα) απ' ότι σε μη ανταγωνιστικές (παρουσία γυναίκας) συνθήκες, σε λεκτικές και αριθμητικές δοκιμασίες, ένδειξη εγκυρότητας της μεθόδου μέτρησης που χρησιμοποίησε (Horner, 1973).

● Hoffman (1972), σε μια ανασκόπηση της μελέτης του κινήτρου επίτευξης στις γυναίκες, επιβεβαίωσε τα ευρήματα της Horner. Συγκεκριμένα, πρότεινε πως η ανάγκη για συνεργασία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων προωθεί ή εμποδίζει την επίτευξη ενός στόχου. Όταν ο προσανατολισμός στο στόχο ικανοποιεί την ανάγκη των γυναικών για συνεργασία και για καλή ποιότητα σχέσεων, τότε η επίδοσή τους αυξάνεται. Αντίθετα, όταν το κλίμα είναι ανταγωνιστικό και εχθρικό η επίτευξη του στόχου αναβάλλεται.

Επίσης, ο Bardwick (1971) υποστήριξε ότι η επιτυχία σε καταστάσεις ε-

πίτευξης με ανταγωνιστικό και «επιθετικό» χαρακτήρα, οδηγεί τις γυναίκες στο φόβο της κοινωνικής απόρριψης, ιδιαίτερα υπό την παρουσία άντρα ανταγωνιστή. Αξιζει να αναφερθεί, πως η Hogner, δεν βρήκε διαφορές στην επίδοση, ως λειτουργία του διαφορετικού ανταγωνιστικού φύλου. Η έλλειψη τέτοιων διαφορών στη μελέτη της Hogner, κατά τον Karabenick (1972), οφείλεται στην έλλειψη κατάλληλων πειραματικών συνθηκών, όπου γίνεται δυνατή η πραγματική σύγκρουση με τον ανταγωνιστή. Πράγματι, με την έρευνα του έδειξε ότι η επίδοση των γυναικών με χαμηλό φόβο επιτυχίας αυξήθηκε όταν αυτές ανταγωνίστηκαν με άντρες και όχι γυναίκες. Το αντίθετο συνέβη στις περιπτώσεις όπου ο φόβος επιτυχίας ήταν υψηλός.

Τα αρχικά αυτά ευρήματα επιβεβαίωσαν την ύπαρξη του φόβου της επιτυχίας, ως κινήτρου με ξεχωριστή υπόσταση και λειτουργία. Στην πορεία της έρευνας, ωστόσο, και με την εμφάνιση νέων θεωριών, η πεποίθηση ότι το κίνητρο αποφυγής της επιτυχίας αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της προσωπικότητας των γυναικών αμφισβητήθηκε, κυρίως στα πλαίσια απόψεων που αντιτίθενται στην χρήση του TAT, ως οργάνου μέτρησης έμφυτων γνωρισμάτων της προσωπικότητας. Το έναυσμα δόθηκε από μελέτες όπου τα θέματα που ανέπνευσε η Hogner (1968) χορηγήθηκαν και στους άντρες και στις γυναίκες. Για παράδειγμα οι Feather και Raphaelson (1973), εφάρμοσαν την τεχνική αυτή σε ένα δείγμα φοιτητών από την Αμερική και ένα από την Αυστραλία. Βρήκαν ότι οι Αυστραλοί άντρες και οι γυναίκες φοιτητές-τριες, όπως και οι Αμερικανοί άντρες φοιτητές έγραψαν ιστορίες που εμπεριείχαν στοιχεία φόβου της επιτυχίας σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό για το θέμα της «Άννας» από ό,τι για το θέμα του «Γιάννη». Το γεγονός, ότι τόσο οι γυναίκες όσο και οι άντρες γράφουν ιστορίες φόβου επιτυχίας, οδήγησε τους συγγραφείς στο συμπέρασμα ότι ουσιαστικά πρόκειται για ένα κίνητρο, το οποίο βασίζεται στην ύπαρξη κοινωνικά αταίριαστων ρόλων.

Ο ισχυρισμός ότι το TAT μετρά κοινωνικές πεποιθήσεις, στερεότυπα και ρόλους και όχι κάποιο έμφυτο χαρακτηριστικό, όσον αφορά στην εκδήλωση του φόβου της επιτυχίας, φαίνεται να υποστηρίζεται και από άλλους μελετητές. Σε συμφωνία με τα ευρήματα των Feather και Raphaelson, οι Davis, Ray και Butt (1987), χορηγώντας μια κλίμακα που μετρούσε κοινωνικούς ρόλους αναφορικά με τα δυο φύλα σε ένα τυχαίο δείγμα 120 Αυστραλών, δεν βρήκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δυο φύλων, όσον αφορά την εκδήλωση του φόβου της επιτυχίας. Ωστόσο, βρήκαν διαφορές στο είδος των στόχων στους οποίους προσανατολίζονται οι γυναίκες σε σχέση με αυτούς στους οποίους προσανατολίζονται οι άντρες. Τα ευρήματα τους συμφωνούν, επίσης, με τη θεωρία της Major (1979) ότι δεν είναι η γυναικεία φύση αλλά η γυναικεία ψυχολογική υπόσταση που προβλέπει το φόβο της επιτυχίας. Ακόμα, σε μια έρευνα των Wood και Greenfield (1979) σε πληθυσμό του επιχει-

ρησιακού κόσμου δεν βρέθηκε σημαντική σχέση μεταξύ φύλου και φόβου επιτυχίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως το 1/3 των συμμετεχόντων, εξέφρασε αρνητικά ή μεικτά συναισθήματα σε κατάσταση επίτευξης στόχου, ανεξαρτήτως φύλου.

Σε μια ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με το φόβο της επιτυχίας, ο Tsesemer (1976) υποστήριξε πως τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες συνηθίζουν να γράφουν περισσότερες αρνητικές ιστορίες για μια επιτυχημένη γυναίκα. ● Οι Feather και Simon (1973) πρότειναν ότι η ασυμφωνία των αποτελεσμάτων, εν μέρει, οφείλεται στο γεγονός, ότι η ίδια η επιτυχία είναι μια έννοια που είναι δύσκολο να οριστεί και, ότι προσδιορίζεται ταυτόχρονα και με θετικές και με αρνητικές συνέπειες.

Τα παραπάνω ευρήματα σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το κύριο όργανο μέτρησης του φόβου επιτυχίας υπήρξε η προβολική τεχνική που χρησιμοποίησε η Hogner (1968), της οποίας οι ψυχομετρικές ιδιότητες, η φύση και η προέλευση έχουν αμφισβητηθεί, κατέστησαν δύσκολο τον σαφή προσδιορισμό των αιτιών που προκαλούν την εμφάνιση του εν λόγω κινήτρου. Πράγματι, πολλοί ερευνητές υποστήριξαν ότι η ύπαρξη του φόβου της επιτυχίας, ως εγγενές χαρακτηριστικό της προσωπικότητας, δεν έχει επιστημονική υπόσταση (Jellison, 1975. Levine & Crumrine, 1975. Lockheed, 1975. Monahan, Kuhn & Shaver, 1974. Spence, 1974. Tsesemer, 1974, 1976). Τις μεθοδολογικές δυσκολίες που συνεπάγεται η χρήση του TAT αποσκοπεί να βελτιώσει η παρούσα έρευνα, με την εισαγωγή μιας πειραματικής διαδικασίας.

Προσανατολισμός στο Στόχο και Συναισθήματα

Μπορούμε να ορίσουμε τα συναισθήματα ως οργανωμένα σημασιολογικά συστήματα που συμπεριλαμβάνουν αποτιμήσεις φυσιολογικών διαδικασιών, τάσεις και συμπεριφορές. Πιστεύεται, πως τα συναισθήματα κινητοποιούν το άτομο και του δίνουν την απαραίτητη «ενέργεια», ώστε η αρχική πρόθεση να μετατραπεί σε επιδιωκόμενο στόχο (Frijda, 1986. Lazarus, 1991. Ortony, 1988; Roseman, 1991. Smith & Ellsworth, 1985). Συνεπώς, συνδέονται άμεσα με την συμπεριφορά, ενώ διεγείρουν τάσεις προσανατολισμού ή αποφυγής από ένα στόχο (Baggozzi, 1992. Mehrabian & Russell, 1974). Σχετίζονται, επίσης, με τα κίνητρα, τα οποία με τη σειρά τους οδηγούν σε μια συγκεκριμένη αυτο-ρρύθμιση απέναντι στο στόχο (Davis, 1984).

Τα συναισθήματα εισαγάγουν κριτήρια αποφάσεων, ενώ εμπλέκονται στην διαδικασία ενασχόλησης με ένα στόχο: το άτομο, κατά την προσέγγιση του στόχου, υπολογίζει τις συναισθηματικές συνέπειες τόσο της επιτυχίας όσο και της αποτυχίας, στα πλαίσια μιας συνολικής αποτίμησης των γεγονότων, πριν την τελική απόφαση εμπλοκής ή απομάκρυνσης από το στόχο (Baggozzi, Baumgartner & Pieters, 1998). Συμμετέχουν επίσης στην εκτίμηση

της ωφέλειας ενός γεγονότος. Ο φόβος, π.χ, σχετίζεται με την φυγή και παρακινείται από ανεξέλεγκτα και αβέβαια γεγονότα (Frijda, 1987). Τα θετικά συναισθήματα (π.χ. χαρά, ενδιαφέρον), σχετίζονται με την επίτευξη ενός στόχου και συνήθως οδηγούν σε αποφάσεις συνέχισης ενός έργου, καθώς συνδέονται με την υιοθέτηση ευπροσάρμοστου τρόπου σκέψης. Αντίθετα, τα αρνητικά συναισθήματα (π.χ. λύπη, φόβος) θεωρείται πως είναι συνέπεια της αδυναμίας επίτευξης ενός επιθυμητού στόχου.

Η αξία του στόχου για το άτομο είναι ακόμα ένας παράγοντας, που εμπλέκεται στην διαδικασία αποτίμησης της περίστασης επίτευξης. Οι Stein, Liwag και Wade (1996), και Stein, Trabasso και Liwag (1993), παρουσίασαν μια δυναμική θεωρία σύμφωνα με την οποία, η αλλαγή της αξίας των στόχων διαμορφώνει συναισθηματικές εμπειρίες, οι οποίες με τη σειρά τους καθορίζουν την εμπλοκή ή όχι με το στόχο. Διαφορετικά συναισθήματα εμφανίζονται ως αποτέλεσμα διαφορετικής αποτίμησης των γεγονότων. Σε περίπτωση που η επιτυχία διαφαίνεται βέβαιη και η αξία της είναι μεγάλη δημιουργείται χαρά, ενώ σε αντίθετη περίπτωση λύπη. Στο ίδιο πλαίσιο, ο Roseman (1991) υποστήριξε ότι τα θετικά και αρνητικά συναισθήματα, είναι πολυδιάστατα μοντέλα κι εξαρτώνται από την αποτίμηση του στόχου, ενώ η αξία που τους προσδίδεται καθορίζει την έντασή τους.

Διαφαίνεται από τα παραπάνω, ότι η ενασχόληση του ατόμου με ένα στόχο αλληλεπιδρά με τη συναισθηματική του κατάσταση. Ο ρόλος που διαδραματίζουν τα συναισθήματα στην πορεία προς την κατάκτηση ή την απομάκρυνση από δεδομένο στόχο, θα μελετηθεί, μεταξύ άλλων, στα πλαίσια της παρούσας έρευνας.

Η Παρούσα Έρευνα

Συνοψίζοντας, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί να βελτιώσει τις μεθοδολογικές ατέλειες που σχετίζονται με τη μελέτη του φαινομένου του φόβου της επιτυχίας, με την χρήση μιας αντικειμενικής μεθόδου, ενώ παράλληλα να μελετήσει το φαινόμενο από το πρίσμα των συναισθημάτων που εμπλέκονται σε δεδομένη διαδικασία επίτευξης. Πιο συγκεκριμένα η παρούσα μελέτη αποσκοπεί να ελέγξει τις παρακάτω υποθέσεις:

1. Υπάρχουν διαφορές στην συναισθηματική κατάσταση μεταξύ ατόμων που εκδήλωσαν και εκείνων που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας;
2. Υπάρχει αλληλεπίδραση φόβου επιτυχίας και φύλου;

Μεθοδολογία

Συμμετέχοντες

Στην έρευνα συμμετείχαν 52 (41 γυναίκες, 11 άντρες) πρωτοετείς φοιτητές, 18 έως 21 ετών, από το τμήμα Ψυχολογίας, του Πανεπιστημίου Κρήτης. Όλοι οι συμμετέχοντες ήταν εγγεγραμμένοι στο μάθημα «Μεθοδολογία

Έρευνας στην Ψυχολογία II», κατά τη διάρκεια του οποίου έλαβε χώρα, σε πρώτη φάση, η χορήγηση ερωτηματολογίων και κατόπιν μιας εβδομάδας η πειραματική διαδικασία. Η συμμετοχή στη διαδικασία ήταν προαιρετική. Όσοι από τους φοιτητές συμπλήρωσαν το αρχικό ερωτηματολόγιο και στη συνέχεια παρευρέθησαν κατά την διεξαγωγή της πειραματικής διαδικασίας, αποτέλεσαν μέλη του τελικού δείγματος. Τόπος χορήγησης των ερωτηματολογίων, ήταν η αίθουσα διδασκαλίας, ενώ η πειραματική δοκιμασία πραγματοποιήθηκε σε τρία γραφεία διδασκόντων, του τμήματος Ψυχολογίας από τρεις πειραματιστές.

Μετρήσεις

Φόβος επιτυχίας. Για την μέτρηση του φόβου της επιτυχίας, χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Φόβου Επιτυχίας (The Fear of Success Questionnaire) του Pappo (1972), μεταφρασμένο στα ελληνικά. Πρόκειται για μια κλίμακα αυτο-αναφοράς, η οποία αποτελείται από 83 θέματα στα οποία οι συμμετέχοντες καλούνταν να απαντήσουν σε μια κλίμακα Likert 6 σημείων (1 = δεν συμφωνώ καθόλου έως 6 = συμφωνώ πολύ). Οι ερωτήσεις δίνουν πληροφορίες για τις αντιδράσεις των ατόμων σε συγκεκριμένες καταστάσεις όπως οι εξής: «Όταν παίρνω μέρος σε ανταγωνιστικές δραστηριότητες κάνω πιο πολλά λάθη στο τέλος απ' ότι στην αρχή», «Συχνά σε κρίσιμα σημεία σε μια διανοητική συζήτηση το μυαλό μου κολλάει», κτλ.

Από την κλίμακα του Pappo προκύπτουν 6 βασικοί παράγοντες-διαστάσεις (Pappo, 1972): (α) συναισθηματική εμπλοκή στη διαδικασία επίτευξης, (β) άρνηση ανταγωνισμού, (γ) 'σαμποτάζ' της επιτυχίας, (δ) απασχόληση με την επίδοση και τον ανταγωνισμό, (ε) αμφιβολία για τον εαυτό και αρνητική αυτό-αξιολόγηση (στ) άγχος σχετικά με ακαδημαϊκές καταστάσεις. Η αξιοπιστία (Cronbach's α) των παραγόντων αυτών ήταν αντίστοιχα , 76 / . 52 / .71 / .74/ .82/ .42.

Συναισθηματική κατάσταση. Για τη αξιολόγηση της τρέχουσας συναισθηματικής κατάστασης των συμμετεχόντων χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα PANAS (Positive and Negative Affect Schedule), προσαρμοσμένη στα ελληνικά. Η κλίμακα PANAS αναπτύχθηκε από τους Watson, Clark και Tellegen (1988) και αποτελείται από μια σειρά λέξεων-θεμάτων (κυρίως επιθέτων), που περιγράφουν θετικά και αρνητικά συναισθήματα (π.χ. ευτυχισμένος, δυναμικός, απογοητευμένος, δυστυχισμένος). Η έκδοση που χρησιμοποιήθηκε (expanded version – PANAS-X) περιελάμβανε 37 τέτοιες λέξεις-θέματα. Οι συμμετέχοντες καλούνταν να υποδείξουν, σε μια κλίμακα Likert πέντε σημείων (1 = καθόλου, 5 = πάρα πολύ), το βαθμό στον οποίο κάθε επίθετο αντιπροσώπευε τον τρόπο που αισθάνονταν εκείνη τη στιγμή.

Διαστάσεις-παράγοντες της κλίμακας, έχουν προταθεί και αξιολογηθεί τό-

σο για την αρνητική συναισθηματική κατάσταση (π.χ. Watson, & Clark, 1992), όσο και για τη θετική (Egloff, Semmcke, Burns, Kohlman, & Hock, 2003). Στην παρούσα εργασία, δεδομένου του μικρού δείγματος και της ακόλουθης αδυναμίας επιβεβαίωσης των παραγόντων αυτών (π.χ. Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων – Confirmatory Factor Analysis), αφήσαμε να μας καθοδηγήσει ο δείκτης Cronbach's α, ως προς τη χρήση τους. Χρησιμοποιήθηκαν επτά παράγοντες: λύπη, φόβος, ενοχή και εχθρικότητα για την αρνητική συναισθηματική κατάσταση και χαρά, ενεργητικότητα και ενδιαφέρον για τη θετική συναισθηματική κατάσταση. Η αξιοπιστία των παραγόντων αυτών ήταν αντίστοιχα: .92 / .83 / .73 / .78 / .72 / .79 / .70.

Διαδικασίες

Η ερευνητική διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε δυο στάδια. Αρχικά, χορηγήθηκε στους φοιτητές, ένα ερωτηματολόγιο από τον διδάσκοντα του μαθήματος. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ήταν προαιρετική. Στους συμμετέχοντες δεν δόθηκαν διευκρινήσεις όσον αφορά το σκοπό της μέτρησης ή τη φύση του ερωτηματολογίου και επίσης, δεν ζητήθηκαν προσωπικές πληροφορίες πέραν του αριθμού μητρώου τους, ώστε να είναι δυνατή η κωδικοποίησή τους κατά την καταχώρηση των δεδομένων.

Μετά από μία εβδομάδα και κατά τη διάρκεια του ίδιου μαθήματος (δεύτερο στάδιο), ανακοινώθηκε από τον διδάσκοντα ότι όσοι από εκείνους που παρευρίσκονταν στην αίθουσα είχαν συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο που δόθηκε στο προηγούμενο μάθημα, επρόκειτο να ενημερωθούν για τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων, από τους βοηθούς του. Όσοι δεν είχαν συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο αποχώρησαν από την αίθουσα. Ακολούθως, εξηγήθηκε στους συμμετέχοντες ότι για το σκοπό της επικείμενης ενημέρωσης, ένας από τους βοηθούς του διδάσκοντα θα συνοδεύει, ανά τρεις, τους συμμετέχοντες σε συγκεκριμένους χώρους, όπου και θα ενημερώνονταν για τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου από τους συνεργάτες του διδάσκοντα που θα περίμεναν εκεί. Καμία άλλη πληροφορία δεν τους δόθηκε. Προτού ξεκινήσει η διαδικασία οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ξανά την κλίμακα συναισθηματικής κατάστασης PANAS. Όσοι από τους συμμετέχοντες περίμεναν τη σειρά τους στην αίθουσα απασχολούνταν από τον καθηγητή με κάποια, σχετική με την Ψυχολογία, συζήτηση.

Η ενημέρωση των φοιτητών είχε τη μορφή μικρής συνεδρίας (διάρκειας πέντε έως επτά λεπτών), όπου στην πραγματικότητα λάμβανε χώρα ένας πειραματικός χειρισμός. Μεγάλο μέρος από τις συνεδρίες με τους συμμετέχοντες βιντεοσκοπήθηκε. Μετά το τέλος της συνεδρίας αυτής, οι φοιτητές δεν επέστρεφαν στην αίθουσα, προκειμένου να αποφευχθεί ενδεχόμενη διαρροή πληροφοριών, αλλά αφήνονταν ελεύθεροι να αποχωρήσουν. Η διαδικασία

είχε διάρκεια περίπου τέσσερις ώρες. Σε επόμενο μάθημα οι φοιτητές ενημερώθηκαν για τον πραγματικό σκοπό της έρευνας και επίσης, ζητήθηκε η συγκατάθεση τους για την αξιοποίηση του βιντεοσκοπημένου υλικού (το υλικό όσων δεν δέχθηκαν διαγράφηκε). Η μελέτη ολοκληρώθηκε το Μάιο του 2004.

Ο πειραματικός χειρισμός

Ο πειραματικός χειρισμός έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της ενημέρωσης των συμμετεχόντων για τα αποτελέσματα, που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου που συμπλήρωσαν. Στα πλαίσια της ενημέρωσης αυτής πραγματοποιήθηκε με τον κάθε συμμετέχοντα μιας μικρής διάρκειας συνεδρία. Αρχικά, ειπώθηκε στους συμμετέχοντες ότι με βάση τα αποτελέσματα από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου που συμπλήρωσαν, προέκυψαν μια σειρά από βαθμολογίες (οι βαθμολογίες αυτές ήταν πλασματικές), με βάση τις οποίες επιλέχθηκε μια ομάδα φοιτητών που κρίνεται κατάλληλη για να συμμετάσχει σε μια μεγάλης κλίμακας έρευνα που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί από τον διδάσκοντα του μαθήματος της Μεθοδολογίας Έρευνας στην Ψυχολογία και στη συνέχεια, να παρουσιαστεί σε Πανευρωπαϊκό Συνέδριο που θα πραγματοποιούνταν τον Σεπτέμβριο του 2004. Ακολούθως, προκειμένου να διεγερθούν συναισθήματα ακαδημαϊκής επιτυχίας στους συμμετέχοντες, ειπώθηκε σε κάθε έναν/μια από αυτούς-ες ότι η βαθμολογία του/της ήταν πολύ υψηλή και ότι επρόκειτο να τους προταθεί η συμμετοχή στο συνέδριο. Τους δόθηκαν επίσης σχετικά έντυπα, όσον αφορά το συνέδριο και την εργασία που θα παρουσιαστεί. Στη συνέχεια, τους εξηγήθηκε ότι σε περίπτωση που θα δέχονταν να συμμετάσχουν, στην εργασία θα αναγραφόταν το όνομά τους. Σε συντομία, τους εξηγήθηκε επίσης, ότι η συμμετοχή τους σε τέτοιο συνέδριο θα είχε σαφώς θετικές επιδράσεις στην ακαδημαϊκή τους πορεία (εδώ χρησιμοποιήθηκαν δυο στοιχεία που κρίθηκαν ως τα πλέον κατάλληλα: η εξασφάλιση μιας συστατικής επιστολής και η ύπαρξη μιας πρώτης ανακοίνωσης/δημοσίευσης), ενώ (σε περίπτωση που εκφραζόταν από τον συμμετέχοντα σχετική απορία) δεν θα είχαν την υποχρέωση να παρουσιάσουν οι ίδιοι την εργασία (προκειμένου να αποφευχθεί η εκδήλωση φόβου που να σχετίζεται με παρουσιάσεις μπροστά σε κοινό). Η συζήτηση μεταξύ των ερευνητικών βοηθών και των συμμετεχόντων έγινε σε κλίμα φιλικότητας χρησιμοποιώντας ενικό αριθμό, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία αυστηρού κλίματος. Γενικότερα το κλίμα επιχειρήθηκε να διαμορφωθεί φιλικό από πλευράς εξεταστή, με κατάλληλο ύφος και τόνο της φωνής. Συγκεκριμένα τα λόγια του εξεταστή ήταν τα εξής:

«Από την ανάλυση των δεδομένων του ερωτηματολογίου που συμπληρώ-

σατε την προηγούμενη εβδομάδα προέκνυψαν κάποιες βαθμολογίες, μα βάση τις οποίες επιλέχθηκαν κάποιοι από σας ως οι πλέον κατάλληλοι για να συμμετάσχουν σε μια μεγάλης κλίμακας έρευνα που θα πραγματοποιηθεί από τον διδάσκοντα του μαθήματος και θα παρουσιαστεί σε Πανευρωπαϊκό Συνέδριο Ψυχολογίας τον Σεπτέμβριο του 2004 [εδώ τους δίνονταν τα σχετικά έντυπα]. Η βαθμολογία σου [την οποία ο εξεταστής προσποιούνταν ότι έβρισκε σε μια βάση δεδομένων που είχε μπροστά του, με τον αριθμό μητρώου του συμμετέχοντα] ήταν πολύ καλή και είσαι στην ομάδα των φοιτητών που επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στο συνέδριο. Σε περίπτωση που δεχτείς να συμμετάσχεις, θα αναγραφεί το όνομά σου στην εργασία, κάτι που σημαίνει μια πρώτη δημοσίευση και φυσικά θα έχεις εξασφαλίσει από το διδάσκοντα μια συστατική επιστολή. Τί λες;»

Ερωτήσεις από τους συμμετέχοντες στη φράση αυτή (για παράδειγμα «Πόσοι άλλοι είναι στην ομάδα;», «Ποιοι άλλοι είναι στην ομάδα;»), αποφεύγονταν να απαντηθούν με την πλασματική δικαιολογία ότι για τέτοιου είδους ζητήματα θα ενημερώνονταν από το διδάσκοντα του μαθήματος. Ο λόγος για αυτό ήταν ότι η διαδικασία δεν θα έπρεπε να ξεπεράσει κάποια χρονικά όρια και επίσης ότι η απάντηση του συμμετέχοντα θα έπρεπε να είναι αυθόρμητη και άμεση, μια απάντηση «της στιγμής».

Σε περίπτωση που ο-η συμμετέχων-ουσα δεν δεχόταν να συμμετάσχει στην ομάδα ο εξεταστής τον-την ευχαριστούσε και η διαδικασία τελείωνε. Αρνητική απόκριση στη φράση αυτή θεωρήθηκε ότι συνδέεται με χαμηλό κίνητρο προσέγγισης του στόχου ή έλλειψη ενδιαφέροντος προς αυτόν. Σε περίπτωση που δεχόταν η διαδικασία συνεχιζόταν (εισαγωγή στη συνθήκη φόβου της επιτυχίας), οπότε και ανακοινώνονταν από τον εξεταστή κάποιες λεπτομέρειες όσον αφορά τις προϋποθέσεις της συμμετοχής του. Οι προϋποθέσεις αυτές είχαν σκοπό να λειτουργήσουν ως ενδείξεις πιθανών αρνητικών συνεπειών της συμμετοχής στη διαδικασία πραγμάτωσης του στόχου που δόθηκε στους συμμετέχοντες. Ως θετική απάντηση θεωρήθηκε και η «υπό συνθήκες» θετική απόκριση, για παράδειγμα «Καλό μου ακούγεται αλλά τι θα πρέπει να κάνω;». Συγκεκριμένα, ο εξεταστής στη φράση αυτή ενημέρωνε τον συμμετέχοντα ότι οι υποχρεώσεις του θα περιελάμβαναν: ανασκόπηση της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας, σύνταξη ενός μέρους της εργασίας, συμμετοχή στις συναντήσεις της ομάδας με τον διδάσκοντα δυο φορές την εβδομάδα, καθώς και στην συνάντηση της ομάδας δυο εβδομάδες πριν το συνέδριο και τέλος, συμμετοχή στην διαδικασία των στατιστικών αναλύσεων που θα γίνουν. Ιδιαίτερη σημασία στον τρόπο που ανακοινώνονταν από τον εξεταστή οι υποχρεώσεις του συμμετέχοντα είχε το ύψος της ομιλίας, το οποίο θα έπρεπε να διαθέτει δυο βασικά συστατικά: (α) ενθουσιασμό, καθότι ο-η συμμετέχων-ουσα είχε ήδη δεχθεί να συμμετάσχει, και (β) ουδε-

τερότητα στον τρόπο παρουσί-ασης των υποχρεώσεων, με την έννοια ότι η ανακοίνωσή τους δεν αποτελούσε παρά μόνο μια τυπική διαδικασία, δεδομένης της ήδη θετικής απόκρισης του συμμετέχοντα. Τα λόγια του εξεταστή ήταν τα εξής:

«Να σου πω και λίγα πράγματα για το τι θα πρέπει να κάνεις: θα πρέπει να ανατρέξεις στη βιβλιογραφία που σχετίζεται με το θέμα και με βάση αυτή να συντάξεις ένα μέρος της εργασίας. Στο κομμάτι αυτό θα έχετε και τη βοήθεια του διδάσκοντα. Επίσης, θα πρέπει να συμμετέχεις στις συναντήσεις με τον διδάσκοντα δυο φορές την εβδομάδα, όπου θα συζητάτε για την πρόοδο της εργασίας και δυο εβδομάδες πριν το συνέδριο θα πρέπει να είσαι εδώ για να οργανωθεί η παρουσίαση. Τέλος, θα πρέπει να συμμετέχεις στη διαδικασία των στατιστικών αναλύσεων που θα γίνουν. Σε όλα αυτά θα έχεις τη βοήθεια του διδάσκοντα, εφόσον τη χρειαστείς».

Αρνητική απόκριση του συμμετέχοντα μετά την ανακοίνωση των υποχρεώσεων του από τον εξεταστή θεωρήθηκε ότι συνεπάγεται αναθεώρηση των περιστάσεων, στα πλαίσια της εμφάνισης ενδείξεων που να αφορούν τις πιθανές επιπτώσεις της επιτυχίας. Στην περίπτωση αυτή, οι επιπτώσεις της επιτυχίας αφορούν την δαπάνη ελεύθερου χρόνου και την εμπλοκή με διαδικασίες που θεωρούνται εκτός της εμβέλειας της ακαδημαϊκής δράσης ενός πρωτοετή φοιτητή. Να σημειωθεί ότι η αρνητική απόκριση δεν σχετίζεται με το φόβο της αποτυχίας, καθότι κίνητρο προσέγγισης του στόχου έχει ήδη εκδηλωθεί. Κατά την καταχώρηση των δεδομένων, οι συμμετέχοντες κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το την απόκριση τους μετά το τέλος της διαδικασίας, δηλαδή ανάλογα με το αν δέχθηκαν ή όχι να ασχοληθούν με την εργασία που τους προτάθηκε, μετά την ανακοίνωση των υποχρεώσεων τους. Η μεταβλητή που δημιουργήθηκε από την εν λόγω κατηγοριοποίηση ονομάστηκε «φόβος επιτυχίας.» Με το τέλος της πειραματικής διαδικασίας και προτού εξέλθουν από το χώρο όπου πραγματοποιήθηκε ο πειραματικός χειρισμός οι συμμετέχοντες συμπλήρωναν για τρίτη φορά την κλίμακα συναισθηματικής κατάστασης PANAS.

Στατιστικές Αναλύσεις

T-test. Διαφορές στην συναισθηματική κατάσταση των συμμετεχόντων πριν και μετά την εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας εκτιμήθηκαν μέσω συσχετισμένου ελέγχου T (Paired Samples T test) (α) για εκείνους που εκδήλωσαν και (β) για εκείνους που δεν εκδήλωσαν φόβο της επιτυχίας, καθώς επίσης και διαφορές στη συναισθηματική κατάσταση των συμμετεχόντων μεταξύ της πρώτης και δεύτερης φάσης της ερευνητικής διαδικασίας (πρώτη εβδομάδα και δεύτερη εβδομάδα πριν την πειραματική διαδικασία). Μέσω του ανεξάρτητου ελέγχου T εκτιμήθηκαν οι διαφορές στη συναισθη-

ματική κατάσταση μεταξύ των συμμετεχόντων που εκδήλωσαν και εκείνων που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας (αναλύσεις μεταξύ ομάδων), για κάθε μια από τις τρεις μετρήσεις (πρώτη εβδομάδα, δεύτερη εβδομάδα πριν την πειραματική διαδικασία και δεύτερη εβδομάδα μετά την πειραματική διαδικασία).

Παραγοντική ανάλυση διακύμανσης. Μέσω της Παραγοντικής Ανάλυσης Διακύμανσης, εκτιμήθηκε το κατά πόσο ο φόβος επιτυχίας και το φύλο (ανεξάρτητες μεταβλητές), αλληλεπιδρούν για την εκδήλωση των συναισθημάτων (λύπη, φόβος, ενοχή, επιθετικότητα, χαρά, ενδιαφέρον, ενεργητικότητα), στην 2^η και 3^η μέτρηση.

Ανάλυση μεγέθους του αποτελέσματος. Επιπρόσθετα, λόγω του μικρού δείγματος και των συνεπαγόμενων δυσκολιών στην εφαρμογή παραμετρικών αναλύσεων, οι διαφορές στη συναισθηματική κατάσταση εντός και μεταξύ των ομάδων εκτιμήθηκαν και με ανάλυση Μεγέθους αποτελέσματος (Cohen, 1988; Onwuegbuzie, Levin, & Leach, 2003). Με βάση την ανάλυση αυτή η διαφορά δυο μέσων όρων διαιρείται με το μέσο όρο των τυπικών αποκλίσεων για κάθε ζεύγος. Ο παραγόμενος συντελεστής υποδηλώνει το μέγεθος των εκτιμώμενων διαφορών. Τυπικά, συντελεστές της τάξεως του .20 υποδηλώνουν μικρές διαφορές, συντελεστές της τάξεως του .50 διαφορές μεσαίου μεγέθους, και συντελεστές της τάξεως του .80 μεγάλες διαφορές (Cohen, 1988).

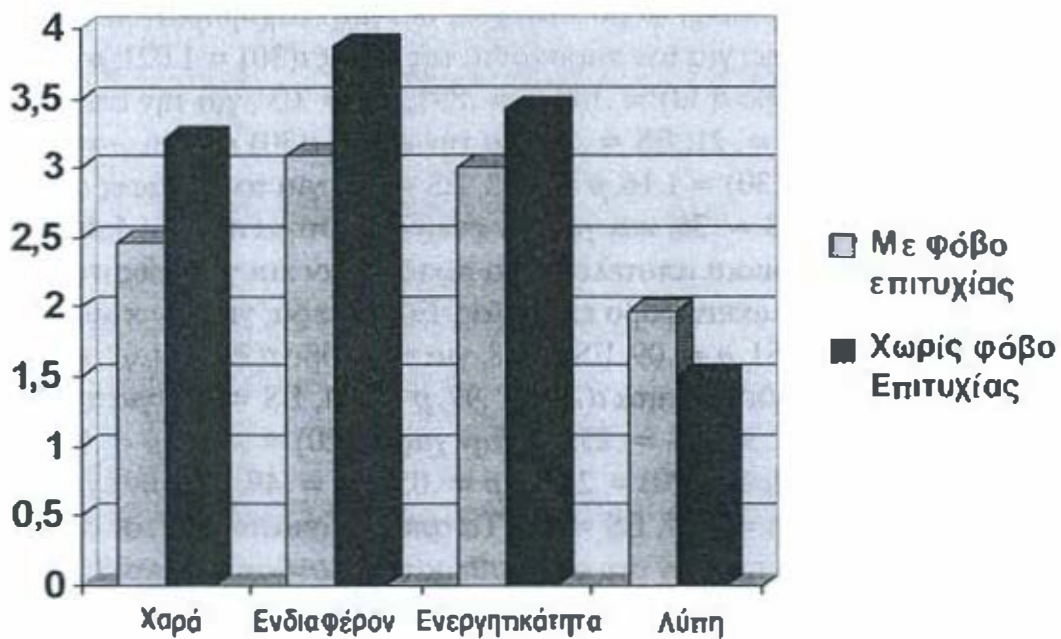
Αποτελέσματα

Διαφορές στην Συναισθηματική Κατάσταση

Διαφορές μεταξύ των ομάδων. Διαφορές στην συναισθηματική κατάσταση μεταξύ των ατόμων που εκδήλωσαν και εκείνων που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας, δεν παρατηρήθηκαν, στην 1^η μέτρηση (πρώτη μέτρηση). Τα αποτελέσματα του μη συσχετισμένου ελέγχου T καθώς και της ανάλυσης μεγέθους αποτελέσματος, για τους επιμέρους επιτά παράγοντες του συναισθήματος, διαμορφώθηκαν ως εξής: για τον παράγοντα της λύπης $t(50) = .35, p = .72, ES = .09$, για τον παράγοντα του φόβου $t(50) = .86, p = .39, ES = .12$, για τον παράγοντα της επιθετικότητας $t(50) = .4, p = .68, ES = .11$, για τον παράγοντα της ενοχής $t(50) = .55, p = .58, ES = .15$, για τον παράγοντα της χαράς $t(50) = .48, p = .63, ES = .12$, για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος $t(50) = .26, p = .79, ES = .07$, για τον παράγοντα της ενεργητικότητας $t(50) = -.71, p = .47, ES = -.19$.

Διαφορές δεν παρατηρήθηκαν ούτε στην 2^η μέτρηση (πριν την εισαγωγή τους στην πειραματική διαδικασία), εύρημα που φανερεύει ομοιογένεια στη συναισθηματική κατάσταση των συμμετεχόντων πριν την εισαγωγή τους στην πειραματική διαδικασία. Τα αποτελέσματα του μη συσχετισμένου ελέγχου

Τ, καθώς και της ανάλυσης Μεγέθους αποτελέσματος διαμορφώθηκαν ως εξής: Για τον παράγοντα της λύπης $t(52) = -.48, p = .62, ES = .13$, για τον παράγοντα του φόβου $t(52) = -.76, p = .45, ES = .2$, για τον παράγοντα της επιθετικότητας $t(52) = .37, p = .71, ES = .10$, για τον παράγοντα της ενοχής $t(52) = -.56, p = .57, ES = .16$, για τον παράγοντα της χαράς $t(52) = .87, p = .93, ES = .02$, για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος $t(52) = .27, p = .78, ES = .07$, για τον παράγοντα της ενεργητικότητας $t(52) = -.36, p = .71, ES = .10$.

Σχήμα 1. Διαφορές μεταξύ ατόμων που εκδήλωσαν υψηλό και χαμηλό φόβο επιτυχίας αναφορικά με τη χαρά, το ενδιαφέρον, την ενεργητικότητα, και τη λύπη μετά την πειραματική διαδικασία. Όλες οι συγκρίσεις ήταν στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο $p < .05$.

Μετά το πέρας της πειραματικής διαδικασίας, ωστόσο, παρατηρήθηκαν διαφορές στη συναισθηματική κατάσταση μεταξύ των συμμετεχόντων (3^η μέτρηση), με εκείνους που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας να παρουσιάζουν υψηλότερους μέσους όρους στους παράγοντες θετικών συναισθημάτων (Σχήμα 1). Συγκεκριμένα στατιστικά σημαντικές διαφορές παρατηρήθηκαν στη χαρά, το ενδιαφέρον και την ενεργητικότητα, ενώ χαμηλότερες τιμές παρατηρήθηκαν στη λύπη. Αναλυτικά τα αποτελέσματα ήταν: για τον παράγοντα της χαράς $t(52) = 3.33, p < .05, ES = .91$, για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος $t(52) = 3.6, p < .05, ES = 1.0$, για τον παράγοντα της ενεργητικότητας $t(52) = 2.07, p < .05, ES = .57$, για τον παράγοντα της λύπης $t(52) = -1.84, p = .071, ES = .55$, για τον παράγοντα του φόβου το $t(52) = .28, p = .77, ES = .02$.

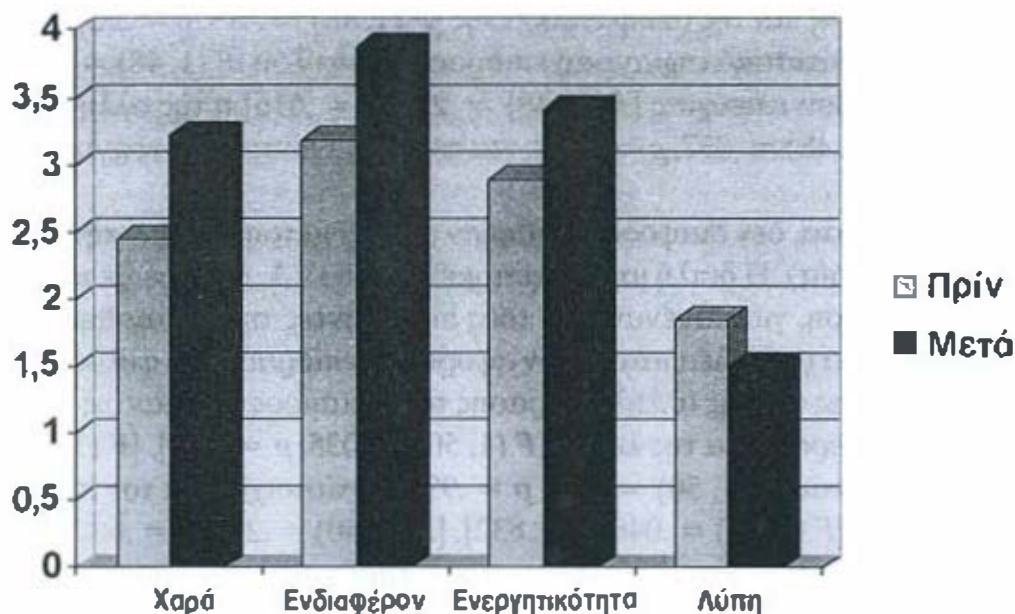
= .07, της επιθετικότητας $t(52) = -.25, p = .8, ES = .70$, της ενοχής $t(52) = -1.85, p = .80, ES = .50$. Τα αποτελέσματα αυτά φανερώνουν υψηλότερο επίπεδο δραστηριοποίησης για τους συμμετέχοντες που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας, σε αντίθεση με εκείνους που εκδήλωσαν, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι πιθανόν οι τελευταίοι να προέβησαν σε μια διαφορετική αξιολόγηση του ιστόχου και ενεργοποιήθηκαν θετικά (συναισθηματικά) προς την επιδίωξή του.

Διαφορές εντός των ομάδων. Διαφορές στη συναισθηματική κατάσταση των ατόμων που εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας δεν παρατηρήθηκαν μεταξύ της 1^{ης} και της 2^{ης} μέτρησης: για τον παράγοντα της λύπης $t(30) = 1.021, p = .315, ES = .19$, για τον φόβο $t(30) = .139, p = .891, ES = .03$, για την επιθετικότητα $t(30) = 1.282, p = .21, ES = .26$, για την ενοχή $t(30) = .256, p = .8, ES = .06$, για την χαρά $t(30) = 1.16, p = .252, ES = .23$, για το ενδιαφέρον $t(30) = 2.014, p = .053, ES = .36$, και για την ενεργητικότητα $t(30) = 1.449, p = .158, ES = .27$. Παρόμοια αποτελέσματα προέκυψαν και για τους συμμετέχοντες που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας. Ειδικότερα, για τον παράγοντα της λύπης $t(20) = 1.751, p = .09, ES = .28$, για τον φόβο $t(20) = 1.67, p = .11, ES = .34$, για την επιθετικότητα $t(20) = .97, p = .34, ES = .21$, για την ενοχή $t(20) = 1.057, p = .30, ES = .25$, για την χαρά $t(20) = -1.75, p = .094, ES = .36$, για το ενδιαφέρον $t(20) = 2.087, p = .05, ES = .49$, για την ενεργητικότητα $t(20) = .775, p = .447, ES = .17$. Τα αποτελέσματα αυτά, σε συνδυασμό με την έλλειψη διαφορών στη συναισθηματική κατάσταση μεταξύ των ομάδων, τόσο στην 1^η όσο και στη 2^η μέτρηση, συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η συναισθηματική κατάσταση των συμμετεχόντων πριν τη διεξαγωγή της πειραματικής διαδικασίας κυμάνθηκε στα επίπεδα μιας συνηθισμένης ημέρας, εύρημα επιθυμητό, δεδομένης της ανάγκης ενός ενιαίου συναισθηματικού επιπέδου αναφοράς.

Τα άτομα που εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας δεν παρουσίασαν διαφορές στην συναισθηματική τους κατάσταση πριν και μετά την πειραματική διαδικασία (μεταξύ 2^{ης} και 3^{ης} μέτρησης): για τον παράγοντα της λύπης $t(32) = .174, p = .86, ES = .02$, για τον παράγοντα του φόβου $t(32) = -1.162, p = .25, ES = .19$, για τον παράγοντα της επιθετικότητας $t(32) = 1.028, p = .31, ES = .19$, για τον παράγοντα της ενοχής $t(32) = -.57, p = .57, ES = .09$, για τον παράγοντα της χαράς $t(32) = -.312, p = .75, ES = .04$, για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος $t(32) = 1.453, p = .15, ES = .19$, για τον παράγοντα της ενεργητικότητας $t(32) = .341, p = .73, ES = .47$. Τα αποτελέσματα αυτά, με μια πρώτη εκτίμηση, δείχνουν πως η πειραματική διαδικασία δεν επηρέασε συναισθηματικά τα άτομα που εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας. Στην πραγματικότητα όμως το εύρημα αυτό εξηγείται με την «υπόθεση της ομοιόστασης» σύμφωνα με την οποία η συναισθηματική πορεία του ατόμου που φοβάται την

επιτυχία ξεκινά από ένα ουδέτερο επίπεδο, κορυφώνεται στο σημείο όπου η προσέγγιση της επιτυχίας συγκρούεται με την παρουσία ενδείξεων για τις πιθανές αρνητικές συνέπειές της και επανέρχεται σε ουδέτερο επίπεδο με την απομάκρυνση από το στόχο (επίλυση της σύγκρουσης).

Αντίθετα, τα άτομα που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στη συναισθηματική τους κατάσταση πριν και μετά την πειραματική διαδικασία (Σχήμα 2). Οι διαφορές εντοπίστηκαν (ομοίως με τα αποτελέσματα του μη συσχετισμένου ελέγχου T) στους παράγοντες της λύπης, της χαράς, του ενδιαφέροντος και της ενεργητικότητας: για τον παράγοντα της λύπης $t(20) = 2.46, p < .05, ES = .44$, για τον παράγοντα της χαράς $t(20) = -3.796, p < .05, ES = .93$, για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος $t(20) = -3.586, p < .05, ES = .79$ και για τον παράγοντα της ενεργητικότητας $t(20) = -2.876, p < .05, ES = .68$. Στους υπόλοιπους παράγοντες δεν παρατηρήθηκαν διαφορές: για τον παράγοντα του φόβου $t(20) = -1.753, p = .09, ES = .46$, για τον παράγοντα της επιθετικότητας $t(20) = 1.75, p = .09, ES = .35$, για τον παράγοντα της ενοχής $t(20) = 1.627, p = .11, ES = .38$. Και εδώ, τα αποτελέσματα φανερώουν δραστηριοποίηση, όσον αφορά τους συμμετέχοντες που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας, πιθανόν αντανάκλαση μιας θετικής αποτίμησης του στόχου.

Σχήμα 2. Διαφορές στα συναισθήματα πριν και μετά την πειραματική διαδικασία για τα άτομα που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας. Όλες οι συγκρίσεις ήταν στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο $p < .05$.

Αλληλεπίδραση Φύλου και Φόβου Επιτυχίας

Η διπλή μη συσχετισμένη ANOVA, δεν έδειξε καμία σημαντική επίδραση του φύλου και του φόβου επιτυχίας, στο συναίσθημα, για την πρώτη μέτρηση (το συναίσθημα ως γνώρισμα). Ωστόσο βρέθηκε μια στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου στον παράγοντα της ενοχής [$F(1, 48) = 4.661, p < .05$]. Δεν υπήρξε, όμως σημαντική επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 48) = 0.27, p = .870$] και της αλληλεπίδρασης τους [$F(1, 48) = .139, p = .710$]. Στατιστικά σημαντική, επίσης, ήταν η αλληλεπίδραση του φύλου και του φόβου επιτυχίας στον παράγοντα της επιθετικότητας, [$F(1, 48) = 4.377, p < .05$], δεν ήταν στατιστικώς σημαντική όμως η επίδραση του φύλου, [$F(1, 48) = 3.229, p = .079$] και του φόβου επιτυχίας, [$F(1, 48) = .829, p = .367$]. Δεν υπήρξε σημαντική επίδραση του φύλου, [$F(1, 48) = 1.076, p = .305$], του φόβου επιτυχίας [$F(1, 48) = .009, p = .927$] και της αλληλεπίδρασης τους [$F(1, 48) = .284, p = .56$], στον παράγοντα της λύπης. Για τον παράγοντα του φόβου, δεν βρέθηκε επίδραση του φύλου [$F(1, 48) = 1.01, p = .320$], του φόβου επιτυχίας [$F(1, 48) = .473, p = .495$] ή της αλληλεπίδρασης τους [$F(1, 48) = .005, p = .944$]. Για τον παράγοντα της χαράς, δεν υπήρξε σημαντική επίδραση του φύλου [$F(1, 48) = 1.738, p = .194$], του φόβου επιτυχίας [$F(1, 48) = .053, p = .820$] ή της αλληλεπίδρασης τους [$F(1, 48) = .038, p = .847$]. Ομοίως και για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος, δεν υπήρξε σημαντική επίδραση του φύλου [$F(1, 48) = .440, p = .510$], του φόβου επιτυχίας [$F(1, 48) = .374, p = .544$] και της αλληλεπίδρασης [$F(1, 48) = .419, p = .52$]. Δεν υπήρξε, επίσης, στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου [$F(1, 48) = .535, p = .468$], του φόβου επιτυχίας [$F(1, 48) = .255, p = .616$] ή της αλληλεπίδρασης τους [$F(1, 48) = .037, p = .849$], για τον παράγοντα της ενεργητικότητας.

Τα αποτελέσματα, δεν διαφοροποιήθηκαν στην 2^η μέτρηση (πριν την πειραματική διαδικασία). Η διπλή μη συσχετισμένη ANOVA, δεν έδειξε καμία σημαντική επίδραση, για κανέναν από τους παράγοντες της συναισθηματικής κατάστασης. Τα αποτελέσματα, όσον αφορά την επίδραση του φύλου, του φόβου της επιτυχίας και της αλληλεπίδρασης τους, διαμορφώθηκαν ως ακολούθως: για τον παράγοντα της λύπης [$F(1, 50) = .035, p = .852$], [$F(1, 50) = .156, p = .695$] και [$F(1, 50) = .000, p = .999$] αντίστοιχα, για τον παράγοντα του φόβου, [$F(1, 50) = .046, p = .832$], [$F(1, 50) = .275, p = .602$] και [$F(1, 50) = .028, p = .868$] αντίστοιχα, για τον παράγοντα της επιθετικότητας, [$F(1, 50) = .744, p = .392$], [$F(1, 50) = .003, p = .956$] και [$F(1, 50) = .117, p = .733$] αντίστοιχα, για τον παράγοντα της ενοχής, [$F(1, 50) = .781, p = .381$], [$F(1, 50) = .143, p = .707$] και [$F(1, 50) = .049, p = .825$] αντίστοιχα, για τον παράγοντα της χαράς, [$F(1, 50) = .229, p = .634$], [$F(1, 50) = .000, p = .999$] και [$F(1, 50) = .006, p = .940$] αντίστοιχα, για τον παρά-

γοντα του ενδιαφέροντος, [$F(1, 50) = 1,603, p = .211$], [$F(1, 50) = .003, p = .960$] και [$F(1, 50) = .126, p = .724$] αντίστοιχα, και για τον παράγοντα της ενεργητικότητας, [$F(1, 50) = .001, p = .975$], [$F(1, 50) = .317, p = .576$] και [$F(1, 50) = .221, p = .640$] αντίστοιχα.

Στατιστικά σημαντικές επιδράσεις, έδειξε η ανάλυση, στην 3^η μέτρηση (μετά την πειραματική δοκιμασία). Για τον παράγοντα της λύπης, στατιστικά σημαντική είναι η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = 4.759, p < .05$], όχι, όμως του φύλου [$F(1, 50) = .014, p = .905$] ή της αλληλεπίδρασης τους [$F(1, 50) = 1.366, p = .248$]. Για τον παράγοντα της επιθετικότητας, στατιστικά σημαντική είναι η αλληλεπίδραση τους [$F(1, 50) = 4.589, p < .05$], ενώ η επίδραση του φύλου [$F(1, 50) = 2.212, p = .14$] και η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = 2.386, p = .12$]. Για τον παράγοντα της ενοχής, στατιστικά σημαντική είναι η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = 8.155, p < .05$] και η αλληλεπίδραση τους [$F(1, 50) = 5.854, p < .05$], όχι, όμως η επίδραση του φύλου [$F(1, 50) = 2.470, p = .12$]. Για τον παράγοντα της χαράς, στατιστικά σημαντική είναι η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = 6.741, p = .012$], ενώ η επίδραση του φύλου [$F(1, 50) = .001, p = .98$] και η αλληλεπίδραση τους [$F(1, 50) = .016, p = .899$] δεν βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικά. Για τον παράγοντα του ενδιαφέροντος, στατιστικώς σημαντική ήταν η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = 7.899, p < .05$], ενώ η επίδραση του φύλου [$F(1, 50) = .167, p = .68$] και η αλληλεπίδραση τους [$F(1, 50) = .012, p = .915$] δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά. Για τον παράγοντα του φόβου, η επίδραση του φύλου [$F(1, 50) = 2.117, p = .15$], η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = .911, p = .34$] και η αλληλεπίδραση τους [$F(1, 50) = 3.710, p = .06$]. Για τον παράγοντα της ενεργητικότητας, η επίδραση του φύλου [$F(1, 50) = .087, p = .770$], η επίδραση του φόβου επιτυχίας [$F(1, 50) = 3.042, p = .087$] και η αλληλεπίδραση τους [$F(1, 50) = .026, p = .874$].

Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα ασχολήθηκε με τη μελέτη του φαινομένου του φόβου της επιτυχίας. Στόχος ήταν η εκτίμηση του κατά πόσο μια σειρά συναισθηματικών μεταβλητών μπορούν επαρκώς να περιγράψουν την πορεία του ατόμου προς την πραγμάτωση του στόχου (ή την «απόδραση» από αυτόν) στην περίπτωση που γίνονται εμφανείς πιθανές αρνητικές συνέπειες που σχετίζονται με την ολοκλήρωσή του.

Συναισθηματική Κατάσταση Πριν την Πειραματική Δοκιμασία

Τα αποτελέσματα του μη συσχετισμένου ελέγχου T, τόσο στην 1^η όσο και στην 2^η μέτρηση (πρώτη και δεύτερη εβδομάδα) δεν κατέδειξαν σημαντικές διαφορές στη συναισθηματική κατάσταση μεταξύ των συμμετεχόντων που

εκδήλωσαν κι εκείνων που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας. Το εύρημα αυτό ήταν αναμενόμενο και επιθυμητό στην παρούσα έρευνα. Και αυτό, γιατί στην περίπτωση της ύπαρξης διαφορών στο σημείο αυτό, θα προσάπιονταν περιορισμοί (στα πλαίσια της παρουσίας επιπρόσθετων παραγόντων στη μεταβλητότητα του μετρούμενου φαινομένου), όσον αφορά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της πειραματικής διαδικασίας. Η έλλειψη διαφορών αντίθετα, συνεπάγεται την ύπαρξη μιας ουδετερότητας στη συναισθηματική κατάσταση. Με άλλα λόγια, είναι δυνατή η χρήση ενός σημείου αναφοράς για την περιγραφή της συναισθηματικής πορείας των συμμετεχόντων που εκδήλωσαν και εκείνων που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας. Ακόμα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ελέγχου T (συσχετισμένου), δεν παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε κανέναν παράγοντα της συναισθηματικής κατάστασης μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης μέτρησης (μεταξύ πρώτης και δεύτερης εβδομάδας), όπως επίσης και μεταξύ των συμμετεχόντων (μη συσχετισμένος έλεγχος T) στην πρώτη μέτρηση (πρώτη εβδομάδα). Τα ευρήματα αυτά υποδεικνύουν ότι η συναισθηματική κατάσταση των συμμετεχόντων την ημέρα της διεξαγωγής της πειραματικής διαδικασίας κυμαινόταν στα επίπεδα μιας τυπικής ημέρας, γεγονός επίσης επιθυμητό και αναμενόμενο, τόσο για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, όσο και για λόγους αξιοπιστίας επαναληπτικής μέτρησης. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης Μεγέθους αποτελέσματος επιβεβαιώνουν τα παραπάνω αποτελέσματα και στις δυο περιπτώσεις.

Η Συναισθηματική Κατάσταση Μετά την Πειραματική Δοκιμασία

Ξεκινώντας από το σημείο αναφοράς όπου όλοι οι συμμετέχοντες διακατέχονταν από μια τυπική συναισθηματική κατάσταση, μελετήθηκε η συναισθηματική τους πορεία, διαμέσου του πειραματικού χειρισμού που εφαρμόστηκε. Τα αποτελέσματα του μη συσχετισμένου ελέγχου T έδειξαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στους μέσους όρους της ομάδας που εκδήλωσε και εκείνης που δεν εκδήλωσε φόβο επιτυχίας, για τους παράγοντες της χαράς, της ενεργητικότητας και του ενδιαφέροντος (οι συμμετέχοντες που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας είχαν στατιστικά σημαντικά υψηλότερους μέσους όρους από εκείνους που εκδήλωσαν). Οι τρεις αυτοί παράγοντες αντανακλούν μια θετική δραστηριοποίηση, μάλιστα σημαντικά αυξημένη σε σχέση με τη συναισθηματική τους κατάσταση πριν την εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας. Παρόμοια αποτελέσματα δεν παρουσιάστηκαν για τους συμμετέχοντες που εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας, οι οποίοι δεν παρουσίασαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στη συναισθηματική τους κατάσταση μεταξύ της 2^{ης} και της 3^{ης} μέτρησης (πριν και μετά την πειραματική διαδικασία).

Η διαφορετικότητα στη συναισθηματική κατάσταση των συμμετεχόντων,

μετά την εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας αντανάκλα μια διαφορετική στάση απέναντι στο στόχο. Με τον όρο «στάση» εννοείται η υποκειμενική αξιολόγηση του στόχου, υπό τις δεδομένες συνθήκες. Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες πραγματοποιήθηκε η πειραματική διαδικασία δεν διέφεραν μεταξύ των συμμετεχόντων, ωστόσο, είναι πιθανόν να διαφέρει ο τρόπος με τον οποίο οι συνθήκες γίνονται αντιληπτές και σινεπώς, ο τρόπος με τον οποίο οι συνθήκες επηρεάζουν τη λήψη αποφάσεων. Η αποτίμηση των συνεπειών της επιτυχίας συνεπάγεται την «επισιράτευση» τόσο αντιληπτικών όσο και γνωστικών λειτουργιών, που «θα πάρουν το ρόλο τους», όσον αφορά τη διαμόρφωση μιας συγκεκριμένης στάσης. Στην παρούσα έρευνα λαμβάνεται υπόψη ότι το σύνολο των αντιληπτικών, γνωστικών ή συναισθηματικών διεργασιών που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της λήψης της απόφασης δημιουργούν ένα συγκεκριμένο προσανατολισμό απέναντι στο στόχο που μπορεί να αποτυπωθεί σε μια κλίμακα συναισθημάτων (Frijda, 1986, 1993).

Με βάση τα αποτελέσματα που εξήχθησαν από την ανάλυση των συναισθημάτων προέκυψαν κάποια βασικά συμπεράσματα, όσον αφορά την στάση των συμμετεχόντων απέναντι στο στόχο. Όπως αναφέρθηκε, στην περίπτωση των συμμετεχόντων που απομακρύνθηκαν από το στόχο, δεν παρατηρήθηκαν διαφορές σε συναισθηματικό επίπεδο μεταξύ της μέτρησης πριν και της μέτρησης μετά την εφαρμογή της πειραματικής διαδικασίας. Το εύρημα αυτό ίσως υποδεικνύει ότι οι συμμετέχοντες διήλθαν παθητικά μέσα από την πειραματική διαδικασία. Με άλλα λόγια δεν παρουσίασαν καμία κινητοποίηση προς το στόχο, πιθανόν λόγω έλλειψης κινήτρου επίτευξης ή χαμηλού ενδιαφέροντος. Ωστόσο, μια εναλλακτική ερμηνεία μπορεί να δοθεί μέσα από την 'υπόθεση της ομοιόστασης'. Με βάση την υπόθεση αυτή, οι συμμετέχοντες βίωσαν μια εσωτερική σύγκρουση στη μια πλευρά της οποίας βρίσκεται η επιτυχία και στην άλλη οι αρνητικές συνέπειες που απορρέουν από αυτήν. Η επίλυση της σύγκρουσης και η 'επαναφορά' σε ένα ουδέτερο συναισθηματικό επίπεδο επήλθε με την απομάκρυνση των συμμετεχόντων από το στόχο.

Όσον αφορά τους συμμετέχοντες που δεν εκδήλωσαν φόβο επιτυχίας, παρατηρήθηκε, όπως νωρίτερα αναφέρθηκε, αυξημένη δραστηριοποίηση μετά το πέρας της πειραματικής διαδικασίας, με την έννοια της χαράς, του ενδιαφέροντος και της ενεργητικότητας. Το εύρημα αυτό φανερώνει προσανατολισμό προσέγγισης του στόχου, στα πλαίσια μιας αισιόδοξης ή θετικής αποτίμησης του στόχου.

Ένα αδύναμο σημείο της παρούσας έρευνας αποτελεί το μικρό μέγεθος του δείγματος, το οποίο δεν επέτρεψε την χρήση στατιστικών μεθόδων (π.χ. Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων) προς επιβεβαίωση των επιμέρους διαστάσεων της συναισθηματικής κατάστασης, καθώς και της κλίμακας του

Parro (περισσότερα θέματα από ότι αριθμός συμμετεχόντων). Ωστόσο, η αξιοπιστία (Cronbach's α) των επιμέρους παραγόντων της συναισθηματικής κατάστασης ήταν επιτρεπτική για τη χρήση τους. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η συμμετοχή στη διαδικασία ήταν προαιρετική, οπότε το δείγμα δεν μπορεί να θεωρηθεί αναπροσωπευτικό, ο μικρός αριθμός συμμετεχόντων ήταν περιοριστικός όσον αφορά την γενίκευση των αποτελεσμάτων πέραν της παρούσης έρευνας. Ακόμα, η άνιση κατανομή αντρών και γυναικών στο δείγμα καθιστά μη έγκυρη την προσπάθεια για αξιολόγηση των δια-φυλικών διαφορών, όσον αφορά την εκδήλωση του φόβου της επιτυχίας.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα περιλαμβάνουν την αξιολόγηση αλληλεπιδραστικών σχημάτων που να συνδέουν το φόβο επιτυχίας με άλλα κίνητρα όπως τον προσανατολισμό στο στόχο, το φόβο αποτυχίας κλπ. Επίσης η αξιολόγηση του νομοθετικού πλαισίου το οποίο ορίζει το φόβο επιτυχίας αξίζει να διερευνηθεί. Για παράδειγμα ποιά άλλα χαρακτηριστικά προσωπικότητας σχετίζονται ή συνεινούν στην εμφάνιση φόβου επιτυχίας;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bagozzi, R.P. (1992). The self-regulation of attitudes, intentions, and behavior. *Social Psychology Quarterly*, 55, 178-204.
- Bagozzi, R.P., Baumgartner, H., & Pieters, R. (1998). Goal-directed emotions. *Cognition & Emotion*, 12, 1-26.
- Bardwick, J.M (1971). *Psychology of women*. New York, Harper.
- Beck, A.T., Weissman A., Lester D., & Trexter C. (1974). The measurement of pessimism: The Hopelessness Scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42, 861-865.
- Breedlove, C.J., & Cicirelli, V.G. (1974). Women's fear of success in relation to personal characteristics and type of occupation. *Journal of Psychology*, 86, 181-190.
- Burnstein, E., & Zajonc, R.B (1965). Individual task performance in a changing social structure. *Sociometry*, 28, 16-29.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. 2nd edn. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Davis, W.A. (1984b). A causal theory of intending. *American Philosophical Quarterly*, 21, 43-54.
- Davis, M., Ray, J. J., & Burt, J. S. (1987). *Sex roles and fear of success: a general population study*. *The Journal of Personality and individual differences*, 8, 431-432.
- Egloff, B., Schmuckle, C. S., Burns, R. L., Kohlmann, C-W., & Hock, M. (2003). Facets of Dynamic Positive Affect: Differentiating Joy, Interest,

- and Activation in the Positive and Negative Affect Schedule (PANAS). *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 528-540.
- Feather, N.T., & Raphelson, A.C. (1974). Fear of success in Australian and American student groups: Motive or sex-role stereotype? *Journal of Personality*, 42, 190-201.
- Feather, N.T., Simon, J.G. (1973). Fear of success and causal attributions for outcome. *Journal of Personality*, 41, 525-542.
- Freud, S. (1957). Some character types met with in psychoanalytic work: Those wrecked by success. In J. Strachey (Ed and Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 14, pp. 316-331). London: Hogarth Press, (Original work published 1916).
- Frijda, N.H. (1986). *The emotions*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Frijda, N.H., (1987). Emotion, cognitive structure, and action tendency. *Cognition & Emotion*, 1, 115-143.
- Frijda, N.H. (1993). Moods, emotion episodes, and emotions. In M. Lewis & J.M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (pp. 381-403). New York: Guilford Press.
- Frijda, N.H. (1996). Passions: Emotion and socially consequential behavior. In R.D. Kavanaugh, B. Zimmerberg, & S. Fein (Eds.), *Emotion: Interdisciplinary perspectives* (pp. 1-27). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Hoffman, L.W. (1972). Early childhood experiences and women's achievement motives. *Journal of Social Issues*, 28, 129-155.
- Horner, M. (1968). Sex differences in achievement motivation and performance in competitive and non-competitive situations. Ph.D. dissertation, University of Michigan, Ann Arbor.
- Horner, M. S. (1973). *A psychological barrier to achievement in women: The motive to avoid success*. In McClelland, D. C., & Steele, R. S., (Eds), *Human Motivation: A book of Readings*. New Jersey: General Learning Press.
- Jellison, J.M., (1975). Achievement behavior: A situational interpretation. *Sex Roles*, 1, 369-384.
- Karabenick, S.A (1972). The effect of sex of competitor on the performance of females following success. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Honolulu, September.
- Lazarus, R.S (1982). Thoughts on the relationship between emotion and cognition.
- Lazarus, R.S (1991). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press.

- Levine, A., & Crumpine, J. (1975). Women and the fear of success: A problem in replication. *American Journal of Social Psychology*, 80, 964-974.
- Lockheed, M. (1975). Female motive to avoid success: A psychological barrier or a response to deviancy? *Sex Roles*, 1, 41-50.
- Lorand, D. (1950). *Clinical studies in psychoanalysis*. New York: International Universities Press. (Original work published 1931).
- Major, B. (1979). *Sex-role orientation and fear of success: clarifying an unclear relationship*. *Sex Roles*, 5, 63-70.
- Mehrabian, A., & Russell, J.A. (1974). *An approach to environmental psychology*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Monahan, L., & Kuhn, D., & Shaver, P. (1974). Intrapsychic versus cultural explanations of the 'fear of success' motive. *J. Personal & Soc Psychol.*, 29, 60-64.
- Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press
- Oatley, K., & Johnson-Laird, P.N. (1987). Towards a cognitive theory of emotions. *Cognition and Emotion*, 1, 29-50.
- Onwuegbuzie, A., Levin, J. R., & Leach, N. L. (2003). Do effect sizes measure up? A brief assessment. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 1, 37-40.
- Ortony, A., Clore, G.L., & Collins, A. (1988). *The cognitive structure of emotions*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Ovesey, L. (1962). Fear of vocational success. *Archives of General Psychiatry*, 1, 82-92.
- Pappo, M. (1972). Fear of success: A theoretical analysis and the construction and validation of a measuring instrument (Doctoral dissertation, Columbia University, 1972). *DisserattionAbsracts International*, 34, 421B.
- Plutchik, R. (1980). *Emotions: A psychoevolutionary synthesis*. New York: Harper & Row.
- Roseman, I.J. (1991). Appraisal determinants of discrete emotions. *Cognition and Emotion*, 5, 161-200.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self image*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Smith, C.A., & Ellsworth, P.C. (1985). Patterns of cognitive appraisal in emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 813-838.
- Spence, J. (1974). The thematic apperception test and attitudes toward achievement in women: A new look at the motive to avoid success and a new method of measurement. *Journal of Consulting & Clinical Psychology*, 42, 427-437.
- Stein, N.L., Liwag, M.D., & Wade, E. (1996). A goal based approach to

- memory for emotional events: Implications for theories of understanding and socialization. In R.D. Kavanaugh, B. Zimmerberg, & S. Fein (Eds.), *Emotion: Interdisciplinary perspectives* (pp. 91-118). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Stein, N.L., Trabasso, T., & Liwag, M.D. (1993). The representation and organization of emotional experience: Unfolding the emotion episode. In M. Lewis & J.M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (pp. 279-300). New York: Guilford Press.
- Sullivan, H.S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton.
- Szekely, L. (1950). Success, success neurosis and the self. *British Journal of Medical Psychology*, 33, 45-51.
- Tresemmer, D. (1974). Fear of success: Popular but unproven. *Psychology Today*, 7, 82-85.
- Tresemmer, D. (1976). The cumulative record of research on 'fear of success'. *Sex Roles*, 2, 217-236.
- Watson, D., Clark, L.A., & Tellegen, A. (1988). Development and Validation of Brief Measures of Positive and Negative Affect: The PANAS Scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 1063-1070.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1992). Affects separable and inseparable: On the hierarchical arrangement of negative affects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 489-505.
- Weiner, B., Frieze, I., Kukla, A., Reed, L., Rest, S., & Rosenbaum, R. (1971). *Perceiving the Causes of Success and Failure*. New York : General Learning Press.
- White, R.W. (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological Review*, 66, 297-333.
- Wood, M., & Greenfeld, S. (1979). Fear of success in high achieving male and female managers in private industry. *Journal of Psychology*, 103, 289-297

Emotional Regulation of Individuals with and without Fear of Success

*Katerina Barota, Georgios D. Sideridis¹,
Nikos Tsibiskakis και Irini Manti*

ABSTRACT

The purpose of the present study was to evaluate the manifestation of fear of success and its relationship to the emotions involved. Fifty two first year college students at the University of Crete participated in an experiment in which deviations from a desirable outcome were examined as a function of the demands of that outcome (success). As a result 31 of the participants declined the success given. Males and females appeared to be equally affected by fear of success, a finding that should be interpreted with caution due to the unequal sample size of the two groups. Additionally, affect was assessed both prior to and following the experimental manipulation. Results showed that individuals who did not display fear of success experienced significantly elevated positive affect (joy, energization, interest) compared to individuals who expressed fear of success. Within groups analyses indicated that individuals having fear of success expressed negative affect following the experimental manipulation compared to their affect at commencement of the experiment.

KEY WORDS: *Emotions, Fear of failure, Fear of success*

1. Department of Psychology, University of Crete
sideridis@psy.soc.uoc.gr